

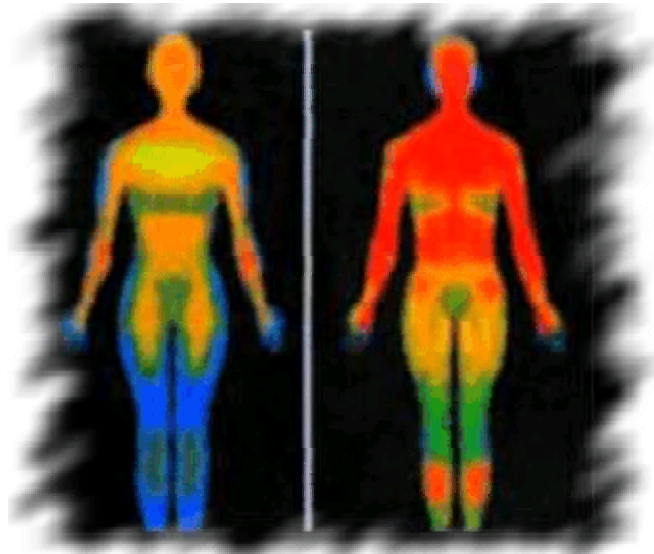
Η ψυχή, η φωτογραφία Κίρλιαν, και Ορθόδοξες υπομνήσεις

υπό Λεοντίου Μοναχού Διονυσιάτου

«Οι παρατηρήσεις της ψυχολογίας για τον άνθρωπο είναι αξιόλογες, διότι περιγράφουν ότι πέρα από την λογική υπάρχει και κάτι άλλο βαθύτερο. Όμως, οι ψυχολογικές αναλύσεις είναι παιδικές σε σχέση με την διδασκαλία των Πατέρων της Εκκλησίας».

Γέροντας Σωφρόνιος Σαχάρωφ (Α44)

Υπενθύμιση αληθειών της Ορθοδοξίας με αφορμή τις φωτογραφίες Ρώσου επιστήμονα που κάνουν μέχρι και... «εξακρίβωση των ψυχικών (μεταφυσικών) δυνάμεων ενός ατόμου»...!

Το 1939 ο Semyon Kirlian ανακάλυψε τυχαία ότι όταν ένα αντικείμενο πάνω σε μια φωτογραφική πλάκα υποβληθεί σε ρεύμα υψηλής τάσης και συχνότητας, δημιουργείται στην πλάκα ένα φωτεινό του αποτύπωμα. Αυτό υποτίθεται πως είναι μια υλική αποτύπωση της πνευματικής αύρας ή "ζωτικής δύναμης" που θεωρούν ότι περιβάλλει όλα τα έμβια όντα. Η τεχνική όμως της φωτογράφισης επιτρέπει να δημιουργείται φωτεινή λάμψη γύρω και από μη ζωντανά αντικείμενα, όπως νομίσματα, κοσμήματα κλπ.

Αν η ψυχολογία σαν επιστήμη δεν κατόρθωσε να προσεγγίσει την αλήθεια στο θέμα της ψυχής, αλλά παιδιάρίζει κατά τον μεγάλο γέροντα Σωφρόνιο, πολύ περισσότερο απομακρύνονται από την αλήθεια, όπως θα δείτε, όσοι με την παραψυχολογία γίνονται ερμηνευτές των αποτελεσμάτων της "βελτιωμένης τεχνικής Κίρλιαν".

Είδηση (23-9-13): Φωτογραφία Ρώσου επιστήμονα. Η αποχώρηση της ψυχής την ώρα του θανάτου.

Η στιγμή της αστρικής απενσάρκωσης, κατά την οποία το πνεύμα αποσπάται από το φυσικό σώμα, συνελήφθη από τον Ρώσο επιστήμονα Konstantin Korotkov, ο οποίος φωτογράφησε την ακριβή στιγμή του θανάτου ενός ανθρώπου με βιοηλεκτρογραφική κάμερα.

Η ληφθείσα εικόνα, χρησιμοποιώντας την μέθοδο gas discharge visualization, μια δηλαδή προηγμένη τεχνική της φωτογράφισης τύπου Kirlian, απεικονίζει με μπλε χρώμα την ζωτική ενέργεια του ατόμου να εγκαταλείπει σταδιακά το σώμα.

Σύμφωνα με τον Korotkov, ο ομφαλός και το κεφάλι είναι τα μέρη από τα οποία αποσπάται πρώτα η δύναμη αυτή (η οποία αποτελεί την ψυχή), ενώ η βουβωνική χώρα και η καρδιά είναι οι τελευταίες περιοχές όπου το σώμα συνδέεται με το πνεύμα πριν αυτό περάσει στην φαντασμαγορία του απείρου.

Σε μερικές περιπτώσεις, σύμφωνα με τον Korotkov, σημειώθηκε πως οι ανθρώπινες «ψυχές» που υπέστησαν κάποιου είδους βίαιο ή απροσδόκητο θάνατο εκδηλώνουν, συνήθως, μια κατάσταση σύγχυσης όσον αφορά τη διαχείριση της ενέργειάς τους και επιστρέφουν στο φυσικό σώμα μέρες μετά τον θάνατο. Το γεγονός αυτό θα μπορούσε να οφείλεται σε ένα πλεόνασμα αχρησιμοποίητης ενέργειας.

Η τεχνική αυτή που αναπτύχθηκε από τον Korotkov, ο οποίος εκτός άλλων είναι διευθυντής του Ερευνητικού Ινστιτούτου Φυσικής της Αγίας Πετρούπολης, έχει εγκριθεί ως

επίσημη ιατρική τεχνολογική μέθοδος από το Υπουργείο Υγείας της Ρωσίας και χρησιμοποιείται από περισσότερους από 300 γιατρούς παγκοσμίως για τον έλεγχο του άγχους καθώς και την καταγραφή της προόδου ασθενών που υποβάλλονται σε θεραπείες ασθενειών όπως ο καρκίνος. Ο Κοροτκον υποστηρίζει πως η τεχνική ενεργειακής απεικόνισης που ανέπτυξε, μπορεί να χρησιμοποιηθεί για την παρακολούθηση κάθε είδους βιοφυσικής ανισορροπίας και την διάγνωση αυτής σε πραγματικό χρόνο καθώς και για την **εξακρίβωση των ψυχικών (μεταφυσικών) δυνάμεων ενός ατόμου.**

Η τεχνική αυτή, η οποία καταγράφει (ή μετρά) την διεγερμένη ακτινοβολία, ενισχύεται από το ηλεκτρομαγνητικό πεδίο και αποτελεί μια πιο προηγμένη εκδοχή της τεχνολογίας που αναπτύχθηκε για την μέτρηση και καταγραφή της αύρας από τον Semyon Kirlian. Οι παρατηρήσεις του Κοροτκον επιβεβαιώνουν την άποψη του Kirlian ότι, δηλαδή, "το διεγερμένο ηλεκτροφωτονικό φως γύρω από τις άκρες των δακτύλων ενός ανθρώπινου όντος περιέχει τη συνεκτική και εμπειριστατωμένη δύναμη ενός ατόμου, τόσο φυσικά όσο και ψυχολογικά".

Στη συνέντευξή του ο Κοροτκον μιλά για τις επιπτώσεις στο βιοενεργειακό πεδίο από τις τροφές, το νερό ακόμα και τα καλλυντικά και τονίζει τη σημασία της κατανάλωσης καθαρού νερού και οργανικής τροφής, ειδικά αν λάβει κανείς υπόψη τις εξαιρετικά αρνητικές επιδράσεις των ανθρώπων των πόλεων οι οποίοι υπόκεινται σε διαρκή διατροφική και τεχνολογική ρύπανση.

Ο Κοροτκον επίσης αναφέρεται σε μετρήσεις του πάνω σε υποθετικά φορτισμένο ενεργειακά περιβάλλον, καθώς και στην επιρροή των ανθρώπων στα βιοενεργειακά πεδία των άλλων, μέσω του ελέγχου του πειράματος του Rupert Sheldrake πάνω στην αίσθηση του ατόμου ότι παρακολουθείται. Το βιοενεργειακό πεδίο του ανθρώπου αλλάζει την στιγμή που κάποιος εξωτερικός παράγοντας στρέφει την προσοχή του σε αυτόν ακόμα και αν αυτή δεν είναι συνειδητά αντιληπτή.

Προειδοποιεί, επίσης, για την χρήση του κινητού τηλεφώνου και την εκτεταμένη ακτινοβολία που εκπέμπει καθώς είναι συχνά καρκινογόνα, γεγονός που φαίνεται να επιβεβαιώνουν πολυάριθμες μελέτες.

Η αισιοδοξία του Κοροτκον για το νέο αυτό πρωτοπόρο επιστημονικό πεδίο είναι εμφανής και δικαιολογημένη, αφού, κυρίως στη Ρωσία, σε ορισμένα σχολεία διδάσκεται η αναγνώριση και η διαχείριση της ενέργειας, όχι ως κάτι ύποπτο αλλά ως μια μεταφυσική μετρήσιμη πραγματικότητα.

ΠΗΓΗ: Δανάη Πετροπούλου για enallaktikidrasi.com Τμήμα ειδήσεων defencenet.gr

Παρατηρήσεις στην είδηση, και Ορθόδοξες υπομνήσεις.

1. Παρατηρήσεις

Δεν κάνομε κριτική του άρθρου, αλλά παρατηρούμε μόνο κάποια σημεία που θέλουν διευκρινίσεις από Ορθόδοξη πλευρά.

1.1. Η αστρική απενσάρκωση είναι όρος που δεν έχει σχέση με την επιστήμη ούτε της βιολογίας ούτε της ψυχολογίας. Μπορεί να αναφέρεται από τους αστρολόγους και τα μέντιουμ. Επίσης μπορεί να είναι ανεκτός στην παραψυχολογία, η οποία δεν έχει συγκεκριμένες αρχές ούτε κάποιο στέρεο επιστημονικό υπόβαθρο, και κυριολεκτικά... κυνηγάει φαντάσματα.

Αυτή που έκανε γνωστή την φωτογραφία Κίρλιαν στη Δύση είναι η παραψυχολόγος Θέλμα Μός (Thelma Moss), καθηγήτρια στο Ινστιτούτο Νευροψυχιατρικής του UCLA. Οι έρευνές της εστιάζονταν σε παραφυσικά θέματα όπως η αύρα, η αιώρηση και τα φαντάσματα... Έφερε στο UCLA τον γνωστό από τα στραβώματα κουταλιών μπροστά στον τηλεοπτικό φακό Uri Geller, το οποίο και "φωτογράφησε" αρκετές φορές. Η Μος που πέθανε το 1997, πρόλαβε να γράψει τα βιβλία "The Body Electric" (1979) και "The Probability of the Impossible" (1983), όπου πρότεινε τη χρήση της φωτογραφίας Κίρλιαν σαν διαγνωστικό ιατρικό εργαλείο.

1.2. Οι ψυχές μπορεί να βρίσκονται σε μια κατάσταση σύγχυσης «όσον αφορά τη διαχείριση της ενέργειάς τους», γράφεται στην είδηση, και αυτό κάνει επιτακτική την αναφορά μας στο τι είναι η ψυχή και ποια μπορεί να είναι η τυχόν ενέργειά της. Οπωσδήποτε η ενέργεια κατά την είδηση ανήκει στο υλικό πεδίο, όπου ανήκει και το σώμα, απλώς δεν είναι ύλη αλλά "ενέργεια". Φαίνεται δηλ. από την είδηση ότι η ψυχή δεν είναι τίποτα άλλο παρά μια ενέργεια μέσα στον κόσμο στον οποίο ζει και το σώμα... Αυτό επιβεβαιώνεται και από το επόμενο:

1.3. «Ο Korotkov υποστηρίζει πως η τεχνική ενεργειακής απεικόνισης που ανέπτυξε μπορεί να χρησιμοποιηθεί... και για την εξακρίβωση των ψυχικών (μεταφυσικών) δυνάμεων ενός ατόμου». Επομένως εικόνες τύπου Κίρλιαν, που παίρνονται μέσα από φυσικές διεργασίες, ερμηνεύουν μεταφυσικά φαινόμενα, και άρα τα μεταφυσικά δεν είναι τίποτα άλλο παρά άγνωστα φυσικά φαινόμενα κατά τον εφευρέτη της βελτιωμένης Κιρλιανής φωτογράφισης. Το ίδιο υποστήριζε και ο Κίρλιαν:

1.4. «Το διεγερμένο ηλεκτροφωτονικό φως γύρω από τις άκρες των δακτύλων ενός ανθρώπινου όντος περιέχει τη συνεκτική και εμπειριστατωμένη δύναμη ενός ατόμου, τόσο φυσικά όσο και ψυχολογικά». Δηλ. ότι φαίνεται στην φωτογραφία αφορά «συνεκτικά» τον άνθρωπο, φυσικά και ψυχικά. Επομένως η ψυχή κατ' αυτούς ανήκει σε έναν προσβάσιμο, απλώς άγνωστο προς το παρόν, τομέα του φυσικού κόσμου. Αυτό είναι αντίθετο προς την αποκαλυμμένη γνώση της Ορθοδοξίας.

1.5. Ο Εγγλέζος βιολόγος και παραψυχολόγος Rupert Sheldrake (γεν. το 1942) είναι ένα αμφιλεγόμενο άτομο στο χώρο της επιστήμης. Αν και οι θετικές επιστήμες έχουν προχωρήσει πειραματικά, στηριζόμενες στην εμπειρία περισσότερο από την αφηρημένη θεωρία, και έτσι οι αρχές τους ανάλογα με τα ενδιαφέροντά τους είναι ελεγμένες και δεν αποτελούν φιλοσοφικού τύπου δόγματα, ο Sheldrake πρωτοτυπώντας καταφέρεται εναντίον όλων αυτών των "δογμάτων". Προτείνει μια δική του θεωρία την "μορφική αντήχηση" (morphic resonance), η οποία όμως κατά τους επιστήμονες που την εξέτασαν είναι ψευδεπιστημονική, λόγω της έλλειψης αποδεικτικών στοιχείων και την ασυμφωνία της με τις καθιερωμένες επιστημονικές θεωρίες. (Wiki) Η αναφορά επομένως της είδησης στον Sheldrake είναι αναφορά στα παραφυσικά και όχι τα καθαρά επιστημονικά του ενδιαφέροντα.

1.6. Επισημαίνουμε, κλείνοντας τις παρατηρήσεις μας, ότι στην είδηση το μεταφυσικό θεωρείται μετρήσιμο... και άρα φυσικό, εφόσον αναγράφεται ότι διδάσκεται «η διαχείριση της ενέργειας, όχι ως κάτι ύποπτο αλλά ως μια μεταφυσική μετρήσιμη πραγματικότητα»...! Πρόκειται για σύγχυση εννοιών που επικρατεί στις πανθεϊστικές αντιλήψεις της άπω Ανατολής, οι οποίες διεισδύουν στις διάνοιες των ανθρώπων όταν αυτοί αγνοούν ή ξεχνούν τις αλήθειες της Ορθοδοξίας.

2. Υπενθύμιση Ορθοδόξων αληθειών.

2.1. Δεν θεωρούμε ότι η συγκεκριμένη έρευνα κάνει κάτι κακό, και γενικά θεωρούμε ότι η Ορθοδοξία ωφελείται από τις έρευνες που γίνονται με αντικειμενικό επιστημονικό τρόπο. Δείτε πχ **για τη δύναμη του σταυρού** καθώς και **το θαύμα του αγιασμού** που στο υλικό πεδίο έχουν ερευνηθεί από Ρώσους επιστήμονες. Το αν μια έρευνα έχει ή όχι επιστημονική βάση και αν γίνεται με έγκυρο επιστημονικά τρόπο για να δώσει και έγκυρα αποτελέσματα είναι κάτι που αφορά πρώτιστα την επιστημονική κοινότητα. Πάντως οι έρευνες της επιστήμης δεν μπορούν να έχουν αντικείμενο τα όσα συμβαίνουν στον κόσμο... των ψυχών και των άλλων πνευμάτων (αγγέλων ή δαιμόνων). Πολύ περισσότερο δεν μπορούν να έχουν σαν αντικείμενο τον ίδιο το Θεό... Αν και όλα γύρω μας μιλούν για το Θεό σαν Δημιουργό τους, ο ίδιος ο Θεός είναι απρόσιτος στην ουσία Του, διότι είναι έξω όχι μόνο από τον υλικό κόσμο, αλλά και από τον κόσμο των πνευμάτων.

2.2. Από την αρχαιότητα ο Αριστοτέλης προσπάθησε να οριοθετήσει λογικά τον κόσμο μέσα στον οποίο ζούμε και υπάρχουμε, ώστε να γνωρίζουμε και τα όρια μέσα στα οποία κινούμαστε όταν τον μελετάμε. Δεν ακολούθησε τους φυσικούς φιλοσόφους που περιόριζαν την

αρχή του κόσμου στο υλικό αντικείμενο της έρευνάς τους. Όπως ο Θαλής στο νερό, ο Αναξαμένης στον αέρα κ.λπ. Ο Αριστοτέλης έλεγε ότι ο ένας αυτός κόσμος αποτελείται από τρεις διαβαθμίσεις του «τέλειου»: το μόνο κινούν ακίνητο, τον διαρκώς κινούμενο ουρανό, και την Γη πάνω στην οποία ζει και δρα το ανθρώπινο γένος. Πίστευε στο ενιαίο της πρώτης αρχής (του Θεού). <1>

Αν και ο Αριστοτέλης δεν μπορούσε χωρίς αποκάλυψη να φθάσει σε αληθινή έννοια περί Θεού, εντούτοις έκανε σαφή διάκριση μεταξύ Θεού σαν «πρώτου κινούντος ακινήτου» και της κινούμενης ή μεταβαλλόμενης κτίσης. Είχε έτσι προ πολλού αντιληφθεί λογικά ότι δεν υπάρχει δυνατότητα το "πρώτο κινούν", σαν ακίνητο που είναι το ίδιο, να έχει... κινούμενα σωματίδια, ενώ αντίθετα στο **CERN** ψάχνουν, μέσα από τις συγκρούσεις σωματιδίων που τρέχουν σχεδόν με την ταχύτητα του φωτός, για κάποιο θεμελιώδες σωματίδιο που κάποιος το "βάπτισε" **σωματίδιο του Θεού...** Η αντίληψη του Αριστοτέλη περί ψυχής, επειδή στηρίζεται μόνο στην εξωτερική παρατήρηση, είναι ατελής. Αγνοεί ότι η ψυχή του ανθρώπου δεν ανήκει στον κόσμο που ζει το σώμα. Θεωρεί πάντως την ψυχή σαν την πρώτη τελειότητα του φυσικού οργανικού σώματος.

Η ψυχή κατά τον Αριστοτέλη είναι η αρχή της ζωής κάθε ζωντανού οργανισμού: **«Εστί γαρ οίον αρχή των ζώων»**. Από την ψυχή προέρχεται η νόηση (νους), η αίσθηση και η κίνησή τους. Δηλ. τα χαρακτηριστικά της ζωής τα δίνει η ψυχή. Ο Αριστοτέλης ζώντας μακριά από την σύγχυση του σύγχρονου κόσμου είχε κατανοήσει την αλήθεια αυτή για την οποία ο άγιος Κοσμάς ο Αιτωλός έλεγε: **«Η ψυχή είναι που βλέπει, ακούει, ομιλεί, περιπατεί... Το κορμί έχει τα όμματα μα δεν βλέπει, έχει τα ώτα μα δεν ακούει. Ομοίως και οι λοιπές αισθήσεις του σώματος, αλλά όλα ενεργούνται δια της ψυχής»**. <2> Κατά τον Αριστοτέλη και τα φυτά έχουν «ψυχή θρεπτική». Τα ζώα και ο άνθρωπος έχουν «αισθητική ψυχή», ενώ μόνο ο άνθρωπος έχει «νοητική ψυχή». Η Εκκλησία δεν συμφωνεί στην κατηγοριοποίηση αυτή των ψυχών, αν και δέχεται σε άλλες περιπτώσεις τις ταξινομήσεις του Αριστοτέλη, διότι η θεία αποκάλυψη της δίνει αληθινή, ανώτερη και διακριτικότερη γνώση.

2.3. Ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης μιλώντας «περί της κατά το σώμα διαπλάσεως», επεξηγεί από το βιβλίο της Γένεσης ότι ο άνθρωπος δεν δημιουργήθηκε όπως τα άλλα ζώα και φυτά. **«Εάν απλά είπε (ο Μωϋσής) ότι εδημιούργησε (ο Θεός) τον άνθρωπο, ίσως να νόμιζες ότι τον δημιούργησε όπως τα κτήνη, όπως τα θηρία, όπως τα φυτά και όπως το χορτάρι. Για να αποφύγεις λοιπόν την συναναστροφή σου προς τα άλογα, την ιδιαίτερη για σένα φιλοτέχνηση του Θεού παρέδωσε ο λόγος (της Γραφής)»**. <3>

Κάθε άνθρωπος αποτελείται από δύο φύσεις. Μία υλική (χώμα) και μία πνευματική (ψυχή ή πνεύμα): **«Και έπλασεν ο Θεός τον άνθρωπον, χουν από της γης, και ενεφύσησεν εις το πρόσωπον αυτού πνοήν ζωής και εγένετο ο άνθρωπος εις ψυχήν ζώσαν»** (Γεν. 2, 7), Οι φύσεις αυτές ανήκουν σε διαφορετική κτίση η κάθε μία, και δεν είναι ενέργεια του υλικού κόσμου η ψυχή, διότι τότε θα είχαμε μία φύση σε δύο καταστάσεις. Όλα στον υλικό κόσμο μεταβάλλονται και φθείρονται, και το σώμα βλέπομε να πεθαίνει. Η ψυχή όμως δημιουργήθηκε αθάνατη επειδή δημιουργήθηκε λογική, για να μπορεί να αναζητάει το Θεό και να επιδιώκει την ομοίωση προς Αυτόν, φθάνοντας στη θέωση. **«...Και εποίησεν ο Θεός τον άνθρωπον, κατ' εικόνα Θεού εποίησεν αυτόν, άρσεν και θήλυ εποίησεν αυτούς»** (Γεν. 1, 27). Και στους ψαλμούς ο Θεός μέμφεται όσους αντί να επιδιώκουν τη θέωση πεθαίνουν έχοντας μόνο ανθρώπινα ενδιαφέροντα ή ξεπέφτουν από την αρετή εντελώς, όπως κάποτε ο Εωσφόρος ένας από τους άρχοντες των αγγελικών ταγμάτων: **«Εγώ είπα, θεοί είστε και υιοί Υψίστου πάντες. Εσείς όμως σαν άνθρωποι αποθνήσκετε και όπως ένας των αρχόντων πέφτετε»**. (Ψαλ. 81, 6-7). Η προσπάθεια της ανθρώπινης ψυχής να φθάσει στη θέωση μέσω της τήρησης των εντολών του Θεού και της απόκτησης αρετών, απαιτεί κόπο και θυσίες που δεν έχουν νόημα σε ένα εφήμερο όν. Για το λόγο αυτό της δόθηκε η αθανασία συγχρόνως με τη λογικότητα, η οποία επομένως δεν είναι ένα είδος ρομποτικής ευφυΐας.

Το ότι έχομε δύο φύσεις συνεπάγεται ότι ζούμε σε δύο κόσμους συγχρόνως, τον ένα

φθαρτό και πρόσκαιρο και τον άλλο αθάνατο. Όταν το αποφασίσει ο Θεός, ο σύνδεσμος της ψυχής με το σώμα λύεται, και τότε το σώμα πεθαίνει, ενώ η ψυχή εξακολουθεί να ζει. Ένας είναι ο άνθρωπος που έχει τις δύο φύσεις, ενωμένες στο πρόσωπό του, χωρίς αυτές να συγχέονται μεταξύ τους εφόσον είπαμε ήδη ότι ανήκουν σε διαφορετικούς κόσμους και έχουν διαφορετικά χαρακτηριστικά, όπως εξηγεί ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός:

«Ο κάθε άνθρωπος αποτελούμενος από δύο φύσεις, ψυχής και σώματος, ενωμένες ασύγχυτα στο πρόσωπό του, μπορεί κάλλιστα να ονομασθεί διφυής. Επειδή και μετά την ένωση των δύο, διασώζονται τα φυσικά ιδιώματα της κάθε μιας. Διότι, ούτε το σώμα είναι αθάνατο αλλά φθαρτό, ούτε η ψυχή θνητή αλλά αθάνατη. Ούτε πάλι το σώμα είναι αόρατο και η ψυχή ορατή, αλλά η μεν ψυχή είναι λογική, νοερή και άυλη, ενώ το σώμα υλικό, ορατό και άλογο (χωρίς λογική). Αυτά λοιπόν που διαφέρουν κατά την ουσία δεν μπορούν να αποτελούν μία φύση. Άρα η ψυχή και το σώμα δεν μπορούν να εκληφθούν σαν μία (μοναδική) ουσία (ή φύση)... Αν παρόλα αυτά, λέγεται κάποτε πως ο άνθρωπος είναι μία φύση, τότε ο όρος «φύση» χρησιμοποιείται για να δηλώσει το ανθρώπινο είδος... Διότι κάθε τι που είναι κοινό σε πολλά άτομα λέγεται ουσία (ή φύση). Αφού λοιπόν όλοι οι άνθρωποι είναι σύνθετοι από ψυχή και σώμα, για αυτό ακριβώς το κοινό (ψυχοσωματικό) γνώρισμα, χρησιμοποιείται η ονομασία «μία ανθρώπινη φύση»... Στην περίπτωση επομένως του Κυρίου μας Ιησού Χριστού, (όταν ομολογούμε ότι έχει δύο φύσεις) δεν αναφερόμαστε στα μέρη των μερών (δηλ. στην υποδιαίρεση της ανθρώπινης φύσης του σε ψυχή και σώμα) αλλά σε αυτά που άμεσα ενώθηκαν, δηλαδή την θεία φύση και την ανθρώπινη». <4>

2.4. Τα ζώα βλέπουμε να "ζουν", και γι' αυτό λέμε ότι έχουν ψυχή, αλλά δεν είναι, κατά τον άγιο Γρηγόριο τον Παλαμά, κατ' ουσίαν «ζωή» η ψυχή των αλόγων (μη λογικών όντων), αλλά μόνο η ψυχή των ανθρώπων και το πνεύμα των αγγέλων, οι οποίοι είναι επίσης λογικές οντότητες. Τα ζώα δεν έχουν ψυχή λογική, και γι' αυτό δεν χρειάζονται και δεν έχουν δημιουργηθεί με ψυχή αθάνατη. Διότι το λογικό της ψυχής είναι, όπως είπαμε, αυτό που απαιτεί την αθανασία.

Επειδή η λογική ψυχή είναι φτιαγμένη για να ζει, μπορούμε να πούμε ότι ταυτίζεται με τη ζωή, δηλ. έχει σαν ουσία τη ζωή, όπως λέει ο άγιος Γρηγόριος. Η ψυχή ζωοποιεί το σώμα διότι έχει ζωοποιό ενέργεια. Επειδή όμως η ψυχή, καθώς και τα άλλα λογικά πνεύματα, ανήκει σε διαφορετική κτίση από την φθαρτή στην οποία ζει το σώμα, τότε και η ενέργειά της, με την οποία το ζωοποιεί, δεν είναι του φθαρτού κόσμου. Και δεν προσδίδει στο σώμα την ζωή σαν μόνιμο χαρακτηριστικό του, δηλ. δεν κάνει το σώμα να είναι και αυτό «ζωή». Οπότε όταν η ζωή λέγεται σε αναφορά προς κάτι άλλο από το σώμα, ουδέποτε μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί ουσία του. Αυτά που αγνοούσε ο Αριστοτέλης, και οι άλλοι φιλόσοφοι, εξηγεί ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς:

«Κάθε λογική και νοερή φύση, είτε αγγέλου είτε ανθρώπου, έχει την ζωή ως ουσία, λόγω της οποίας παραμένει υπαρξιακά αθάνατη, ανεπίδεκτη φθοράς. Η νοερή, όμως, και λογική φύση μας (δηλ. η ψυχή) δεν έχει τη ζωή μόνο σαν ουσία, αλλά και σαν ενέργεια, διά της οποίας ζωοποιεί και το ενωμένο (με την ψυχή) σώμα, γι' αυτό και λέγεται ζωή του. Όταν λοιπόν αυτού (του σώματος) λέγεται «ζωή», η ζωή προς άλλο (την ψυχή) αναφέρεται και αποτελεί ενέργεια της ουσίας της ψυχής (δηλ. της ζωής κατά τον άγιο Γρηγόριο). Διότι όταν η ζωή λέγεται σε αναφορά προς κάτι άλλο από το σώμα, ουδέποτε μπορεί να θεωρηθεί ότι αποτελεί ουσία του...

Η ψυχή των αλόγων ζώων είναι ζωή του εμπυχωμένου από αυτήν σώματος (δηλ. ταυτίζεται με την «βιολογική» τους ζωή). Διότι (τα άλογα ζώα) δεν έχουν ψυχική ουσία παρά μόνο ψυχική ενέργεια, που υφίσταται όχι σε σχέση με τον εαυτό της (δηλ. σαν αυτοζωή), αλλά μόνο σε σχέση προς κάτι άλλο δηλ. το σώμα. Διότι αυτή (η ψυχή τους), δεν φαίνεται να έχει άλλο ρόλο παρά μόνο να ενεργεί όσα είναι του σώματος. Γι' αυτό και η διάλυση του σώματός τους συνεπάγεται την «διάλυση» της ψυχής τους. Αφού η ψυχική

ενέργεια υπάρχει μόνο για το θνητό σώμα, έπεται ότι είναι εξίσου θνητή με το σώμα. Πεθαίνοντας λοιπόν το σώμα (των ζώων) πεθαίνει μαζί και η ψυχή τους. Η ψυχή, όμως, του κάθε ανθρώπου είναι βέβαια και ζωή του εμψυχωμένου από αυτήν σώματος, (δηλ. το συντηρεί βιολογικά) έχοντας ζωοποιό ενέργεια, αλλά και ουσία έχει την ζωή επειδή έχει (όπως δημιουργήθηκε) δική της ζωή (δηλ. ουσία αθάνατη). Η ανθρώπινη, επομένως, ψυχή βλέπουμε να έχει την λογική και νοερή ζωή, που είναι φανερά διαφορετική από την («βιολογική») ζωή του σώματος και όσων άλλων γίνονται δια του σώματος. Γι' αυτό και δεν πεθαίνει μαζί με το σώμα, αλλά παραμένει αναλλοίωτη και αθάνατη, αφού η ύπαρξή της δεν εξαρτιέται από κάτι άλλο, αλλά έχει σαν ουσία (όπως δημιουργήθηκε) την δική της ζωή». <5>

2.5. Η ζωοποιούσα το σώμα ενέργεια έρχεται επομένως από την ψυχή, που ανήκει σε άλλη κτίση σε σχέση με αυτήν που ζει το σώμα. Γίνεται λοιπόν σαφές ότι δεν αποτελεί η ενέργεια της ψυχής ενέργεια του υλικού κόσμου, μέσα στον οποίο ζει το σώμα, και δεν μπορεί επομένως να εκφρασθεί με φυσικό τρόπο, όπως πχ από την εξίσωση του Αϊνστάιν που προσδιορίζει την ενέργεια (E) σαν ένα αντίστοιχο της μάζας (m): $E=mc^2$. Επίσης, δεν μπορεί η ψυχή, ή η ενέργειά της, να συλληφθεί από όργανα μέτρησης. Ότι λοιπόν λέγεται ότι γίνεται αντιληπτό με τη βοήθεια επιστημονικών οργάνων σε σχέση με την ψυχή δεν αφορά στην πραγματικότητα ούτε την ίδια, ούτε κατευθείαν τις ενέργειές της, αλλά, κάποια πιθανή φανέρωση των αποτελεσμάτων της δράσης της στον φθαρτό κόσμο των σωμάτων. <6>

Η ανήκουσα σε άφθαρτο κόσμο και ζωοποιούσα το σώμα ψυχή, δίνει στην δημιουργία του ανθρώπου μια μοναδικότητα σε σχέση με την υπόλοιπη κτίση, καθιστώντας τον το μόνο κτίσμα που μετέχει σε δύο κόσμους συγχρόνως (στον άφθαρτο με την ψυχή του, και στον φθαρτό με το σώμα του). Αναγκαίο συμπέρασμα είναι, **ότι δεν μπορεί να γίνει ούτε σκέψη για εφαρμογή της εξελικτικής θεωρίας στην κατασκευή του ανθρώπου!** Δεν μπορεί ο άνθρωπος να προήλθε από άλλο ζώο, ούτε ο ίδιος να φτιάχτηκε τμηματικά, μεταβαίνοντας από κάποια υποτιθέμενη σωματική κατάσταση (ανθρωποειδούς) στην τελική της πλήρους ψυχοσωματικής. Η Γένεση και ο άγιος Γρηγόριος ο Παλαμάς το αποκλείουν, και ο άγιος Γρηγόριος Νύσσης βεβαιώνει την άμεση υπό του Θεού δημιουργία του Αδάμ: **«...ώστε να μην γίνει ο ίδιος (ο Αδάμ) και προγενέστερο και μεταγενέστερο δημιούργημα. Του μεν σωματικού να προηγείται, του δε άλλου (ψυχοσωματικού) να έπεται».** <7>

2.6. Η διδασκαλία της Εκκλησίας, σε συμφωνία με τα προηγούμενα, είναι ότι η ψυχή και το σώμα πλάσθηκαν συγχρόνως: **«άμα το σώμα και η ψυχή πέπλασται».** <8>

Όπως εξηγεί ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός, υπάρχει για το σώμα «τόπος σωματικός», που είναι αυτός μέσα στον οποίο περιέχεται το σώμα, που είναι (προφανώς) υλικός. Και συμπληρώνει: **«Υπάρχει όμως και τόπος νοητός, όπου νοείται και υπάρχει η νοητή και ασώματη φύση (δηλ. η ψυχή), στον οποίο βρίσκεται και ενεργεί και δεν περιέχεται σωματικά αλλά νοητά. Διότι δεν έχει σχήμα (η ψυχή) για να περικλεισθεί σωματικά».** Αυτός ο «νοητός τόπος» των ψυχών και των άλλων πνευμάτων δεν περιέχει βέβαια τον Θεό. **«Πνεύμα ο Θεός»**, λέει ο Κύριος στην Σαμαρείτιδα (Ιω. 4, 24), αλλά όχι σαν τα άλλα πνεύματα που είναι δημιουργήματά του. Διότι **«ο Θεός, άυλος υπάρχων και απεριγράφτος, δεν βρίσκεται σε κάποιο τόπο, επειδή ο ίδιος είναι τόπος του εαυτού Του».** Αυτά τα λόγια αναφέρονται στην ουσία του Θεού, η οποία είναι εντελώς απρόσιτη.

Όσον αφορά όμως τις ενέργειες **«λέγεται τόπος Θεού, εκεί όπου η ενέργεια Αυτού γίνεται φανερή... Λέγεται δηλ. τόπος Θεού αυτός που περισσότερο μετέχει στην ενέργεια και τη χάρη Του. Για αυτό ο Ουρανός είναι θρόνος Του, επειδή σ' αυτόν βρίσκονται οι πράττοντες το θέλημα Αυτού άγγελοι και πάντα Τον δοξάζουν. Και η γη υποπόδιο των ποδών Αυτού (είναι τόπος Θεού), διότι σ' αυτήν με σάρκα συναναστράφη με τους ανθρώπους. Πόδι δε, κατά ένα διαφορετικό τρόπο, ονομάζεται η αγία σάρκα Του. Λέγεται και η Εκκλησία τόπος Θεού...»** <9>

Και είναι καλό να γνωρίσουμε τι αντίστοιχα συμβαίνει με τις αγγελικές δυνάμεις, διότι

μερικοί κάνουν "πνευματιστικά" και άλλα "πειράματα" στα πλαίσια του αποκρυφιστικού κύματος ιδεών που τελευταία ευδοκιμεί ή μιλούν για σαρκικές σχέσεις ανθρώπων και αγγέλων... Λέει σχετικά ο άγιος Ιωάννης ο Δαμασκηνός: **«Ο δε άγγελος σωματικά μεν δεν περιέχεται σε τόπο ώστε να τυπώνεται και να σχηματίζεται, όμως λέγεται ότι είναι σε τόπο για το ότι παρίσταται νοητά και ενεργεί κατά την φύση του και για το ότι δεν είναι αλλού, αλλά εκεί νοητά περιγράφεται, όπου και ενεργεί. Διότι δεν μπορεί ταυτόχρονα να ενεργεί σε διαφορετικούς τόπους, επειδή μόνο του Θεού είναι το να ενεργεί παντού και ταυτόχρονα. Διότι ο μεν άγγελος ενεργεί με την γρηγοράδα της φύσης του και με ετοιμότητα ήτοι με το να μεταβαίνει ταχύτατα σε διάφορους τόπους, το δε θείον (δηλ. ο Θεός) παντού ευρισκόμενο και πάνω απ' όλα, ενεργεί παντού ταυτόχρονα με διάφορους τρόπους, με μία και απλή ενέργεια».** <10>

Βλέπουμε επομένως ότι οι άγγελοι, που είναι πνευματικά όντα, έχουν ύπαρξη ανάλογη της ψυχής, με παρεμφερείς ιδιότητες όσον αφορά τον τρόπο που παρίστανται κάπου. Πρέπει να ενθυμούμαστε ότι δεν έχουν (από τη φύση τους) ζωοποιό ενέργεια, επειδή δεν έχουν σώμα. Δρουν με την ταχύτητα της σκέψης (νόησης), αλλά δεν δρουν ταυτόχρονα σε πολλά μέρη. Ο άγγελος που έστειλε ο Θεός να εξολοθρεύσει το στράτευμα του Σενναχηρίμ, όταν αυτός επί βασιλέως Εζεκία απειλούσε την Ιερουσαλήμ βλασφημώντας κατά του Θεού, **μέσα σε μία μόνο νύκτα, μόνος του, σκότωσε 185.000 άνδρες** όπως διασώζει το Δ΄ Βασιλειών στο κεφάλαιο 19. **«Και εξήλθεν άγγελος Κυρίου και επάταξεν εν τη παρεμβολή Ασσυρίων εκατόν ογδοήκοντα πέντε χιλιάδας. Και ώρθησαν το πρωϊ, και ιδού πάντες σώματα νεκρά».** (35) Αλλά αν υποθέσομε ότι η μετάβαση του αγγέλου από άτομο σε άτομο μαζί με το φόνο του διήρκεσε μόνο ένα (1) λεπτό της ώρας, τότε θα χρειαζόνταν $185.000/60=3083,33$ ώρες, δηλ. **128,5 είκοσι-τετράωρα** και όχι λίγες ώρες που ο στρατός αναπαυόταν τη νύκτα! Και πάλι μία νύκτα είναι μεγάλο διάστημα για την ταχύτητα με την οποία μπορούν να δράσουν οι άγγελοι. Απλώς το πρωί αποκαλύφθηκε το γεγονός. Ας δούμε στη συνέχεια, από τον ιερό Δαμασκηνό, πως ενεργεί στο σώμα η ψυχή.

2.7. **«Η δε ψυχή συνδέεται με το σώμα όλη σε όλο και όχι ένα μέρος (της ψυχής) σε μέρος (του σώματος), ούτε περιέχεται από αυτό, αλλά το περιέχει όπως ακριβώς η φωτιά το σίδηρο, και υπάρχουσα μέσα σ' αυτό (ως ουσία) ενεργεί τις δικές της ενέργειες».** Οι ενέργειες της ψυχής περιβάλλουν λοιπόν το σώμα, και αν και οι ίδιες δεν είναι του ίδιου κόσμου με αυτόν στον οποίο ζει το σώμα, έχουν προφανώς επίδραση στο υλικό πεδίο, και η τελευταία είναι δυνατόν να γίνει εμφανής σε επιστημονικά όργανα. **Η ουσία της ψυχής βρίσκεται λοιπόν μέσα στο σώμα**, ενώ με τις ενέργειές της φτάνει παντού γύρω του. Η ψυχή είναι απλή, γι' αυτό λέει ο ιερός Δαμασκηνός, ότι δρα ολόκληρη σε όλο το σώμα, διότι δεν έχει μέρη που να δρουν το ένα εδώ και το άλλο εκεί. Ο χωρισμός της σε λογιστικό, επιθυμητικό και θυμικό μέρος που γίνεται κάποτε, είναι για λόγους διδακτικούς.

Το ότι **η ουσία της ψυχής βρίσκεται μέσα στο σώμα**, ενώ είπε πριν ότι **«δεν έχει σχήμα (η ψυχή) για να περικλεισθεί σωματικά»** (βλ. 2.6.) δεν βρίσκονται σε αντίφαση, αλλά αποκαλύπτουν μια μεγάλη αλήθεια στον σύγχρονο πρακτικό άνθρωπο: Η ψυχή συνδέεται με το σώμα, για να το ζωοποιεί, άρα η ουσία της δεν βρίσκεται κάπου εκτός του σώματος (εφόσον αυτό ζει). Συγχρόνως όμως σαν πνεύμα που είναι η ψυχή δεν έχει σχήμα στο υλικό πεδίο, επειδή είναι ανύπαρκτη υλικά, και πως είναι δυνατόν να πούμε ότι κάτι το ανύπαρκτο υλικά περιέχεται κάπου; Αυτό μεταφραζόμενο γεωμετρικά σημαίνει ότι, **η ψυχή στον κόσμο μας έχει μηδενικές διαστάσεις, δηλ. μπορούμε να τη δούμε να συνδέεται με το σώμα, και τον υλικό κόσμο γενικότερα, μέσω ενός σημείου μηδενικών διαστάσεων...!**

Και όταν τα άλλα πνευματικά όντα, που συνοπτικά λέγονται άγγελοι, έρχονται να ενεργήσουν στον υλικό κόσμο, η είσοδός τους γίνεται από κάποιο σημείο μηδενικών διαστάσεων, διότι με την ουσία τους δεν καταλαμβάνουν χώρο, εφόσον ως πνευματικά όντα ανήκουν σε άλλη κτίση, όπως και οι ψυχές μας. Μπορεί τα πνεύματα να έχουν μεγάλο ή μικρό πεδίο δράσης, και να παίρνουν διάφορες μορφές, αλλά με την ουσία τους δεν καταλαμβάνουν

χώρο... Ο περιορισμός, επομένως, της δράσης των πονηρών πνευμάτων δεν μπορεί να είναι αποτέλεσμα κάποιου υλικού φραγμού, αλλά μόνο πνευματικής αντιμετώπισης με τα μέσα που έχει στη διάθεσή της η Εκκλησία (Μυστήρια, προσευχή, νηστεία, το σημείο του σταυρού κ.ά.). Αναγράφεται στο Συναξαριστή ότι **ο οσιομάρτυς άγιος Κόνων ο Ίσαυρος** (+5 Μαρτίου) είχε διδαχθεί από τον αρχάγγελο Μιχαήλ πως (με τη δύναμη της προσευχής, λόγω και της καθαρότητας του βίου του) να δεσμεύει τους δαίμονες, οι οποίοι είναι άγγελοι πονηροί, σε μικρά δοχεία. Δεν είναι όμως το περίεργο ότι σε λίγο χώρο μπορούν να "χωρέσουν" τα πνεύματα, αφού αυτά καταλαμβάνουν μηδενικό (υλικό) χώρο, οπότε όλος ο Άδης, που προσωρινά κρατάει τις ψυχές των αμετανόητων αμαρτωλών μαζί με ένα πλήθος πονηρών πνευμάτων (μέχρι τη Δευτέρα Παρουσία), δεν είναι ανάγκη να είναι μεγάλος: αρκεί το μέγεθος μιας κεφαλής καρφίτσας και περισσεύει...! Το κυρίως θέμα είναι το πως δεσμεύονται τα πονηρά πνεύματα, και ο τρόπος βέβαια δεν μπορεί να είναι άλλος από πνευματικός. Επειδή όμως η ανθρωπότητα έχει πολλούς που ζουν με αμέλεια και κακία, τα πονηρά πνεύματα δεν μπορούν να εξοστρακιστούν, παρά μόνο να κρατιούνται σε απόσταση από τα αγιασμένα άτομα και τα ιερά αντικείμενα. Ακόμα και στον Ουρανό χρειάστηκε να γίνει πνευματική μάχη, ώστε ο Αρχάγγελος Μιχαήλ και οι άλλες αγγελικές δυνάμεις να εκδιώξουν από εκεί τον Σατανά και τα πονηρά πνεύματα που τον ακολουθούν. (Αποκ. 12, 7-10).

2.8. Μια επιβοηθητική και επί πλέον διαφωτιστική έννοια για τα όσα λέμε είναι το «**περιγραπτό**»: **«Περιγραπτό είναι αυτό που περιλαμβάνεται σε τόπο ή χρόνο ή σε αντίληψη. Απερίγραπτο όμως είναι, το σε οποιοδήποτε από αυτά μη περιεχόμενο. Απερίγραπτο μεν λοιπόν είναι μόνο το θείο (δηλ. ο Θεός), άναρχο υπάρχον και χωρίς τέλος (θάνατο) και τα πάντα περιέχον και μη περιεχόμενο σε οποιαδήποτε αντίληψη (κατά την ουσία του). Διότι μόνο αυτό είναι ακατάληπτο και αόριστο, μη γνωριζόμενο από οποιονδήποτε, αυτό δε, μόνο, είναι του εαυτού του θεωρητής.**

Ο δέ άγγελος και σε χρόνο περιγράφεται (επειδή έχει αρχή της ύπαρξής του) και σε τόπο, αν και με τρόπο νοητό, όπως είπαμε πριν, και γίνεται αντιληπτός (διότι και μεταξύ τους την <κοινή> φύση αναγνωρίζουν, και υπό του κτίστου είναι τέλεια καθορισμένοι).

Τα δε σώματα, είναι περιγραπτά, και επειδή έχουν αρχή και τέλος (χρονικά) και (επειδή έχουν) τόπο σωματικό και επειδή γίνονται καταληπτά. Άτρεπτο παντελώς είναι το θείο, και αναλλοίωτο. Διότι όλα με την πρόγνωση, όσα δεν εξαρτώνται από εμάς τα προώρισε, το καθένα κατά τον δικό του και πρόποντα καιρό και τόπο». <11>

Συμπεράσματα:

α. Η μέθοδος Κίρλιαν, και η παλιά και η βελτιωμένη, δεν δίνουν ακόμη την εικόνα μιας επιστημονικής έρευνας. Αν κοιτάξει κάποιος τις σχετικές ιστοσελίδες θα δει ότι δεν υπάρχει προτυποποίηση στους πειραματισμούς, δηλ. οι συνθήκες δεν είναι καθορισμένες, και οι σχετικές αναφορές γίνονται σε παραψυχικά φαινόμενα και με βάση την ανατολίτικη πανθειστική φιλοσοφία που είναι πολύ κατώτερη όχι μόνο της Ορθόδοξης Χριστιανικής αλλά και της αρχαιο-Ελληνικής.

β. Η κορυφαία επιστημονική εργασία του Αριστοτέλη που συνεχίσθηκε, με κάποιες αναγκαίες τροποποιήσεις, από τους θεολόγους της Ορθόδοξης Εκκλησίας, που ξεχωρίζει το χώρο της Θεϊκής αποκάλυψης από το χώρο της επιστημονικής έρευνας, όταν δεν λαμβάνεται υπόψιν δημιουργεί σύγχυση. Έτσι η έρευνα δεν μπορεί να επεκταθεί πχ στον χώρο των πνευμάτων ή του Θεού για να μην κυνηγάει... φαντάσματα. Όταν επομένως η επιστήμη εκτείνεται προς το υπερφυσικό είναι απαραίτητο να έχει καθορισθεί το **όριο αποκάλυψης - έρευνας**, και αυτό γίνεται μόνο αν υπάρχει γνώση των δογμάτων και άλλων αποκαλύψεων της Ορθοδοξίας. Είδαμε εδώ πχ ότι η εξελικτική θεωρία (evolution), τουλάχιστον για τους ανθρώπους, δεν μπορεί να ισχύει... Δεν μπορεί επίσης να νομίζει κανείς, επηρεασμένος από τους πανθειστές, ότι η κτίση είναι μέρος του Θεού, ή ότι ο πνευματικός και ο υλικός κόσμος συγχέονται μεταξύ τους...

γ. Αυτοί που ψάχνουν για περάσματα και τρύπες στο χωροχρόνο, καλά θα κάνουν να διαβάσουν τους Πατέρες της Εκκλησίας για να συνειδητοποιήσουν ότι μέσα στον εαυτό μας υπάρχει συνεχώς ενεργό το πέρασμα του πνευματικού κόσμου προς τον υλικό, όσο έχουμε σώμα, επειδή ζούμε σε δύο κόσμους συγχρόνως! Και να δώσουν προτεραιότητα στα της ψυχής διότι **«τι ωφελείται άνθρωπος εάν τον κόσμον όλον κερδήσει, την δε ψυχή αυτού ζημιωθεί»;** (Ματθ. 16, 26).

δ. **Η ψυχή δεν ζει σε κάποιες επί πλέον διαστάσεις του κόσμου που ζούμε σωματικά**, που δεν τις ξέρομε αλλά ελπίζομε να τις βρούμε ερευνητικά. Αυτό δεν είναι Ορθόδοξη θέση, αλλά πλάνη που συγχέει τους δύο κόσμους μέσα στους οποίους ζούμε...

Η ψυχή είναι απλή, που σημαίνει ότι δεν έχει συστατικά όπως ο υλικός κόσμος, αν και κυριολεκτικά και πέρα από κάθε αντίληψη απλός είναι μόνο ο Θεός. Σύμφωνα με τον τρόπο που σκεφτόμαστε, στον υλικό κόσμο η ψυχή δεν έχει καμιά διάσταση, αλλά όταν βρίσκεται με το σώμα μπορεί να παρασταθεί σαν μαθηματικό σημείο, στο μέρος μάλιστα της καρδιάς...

Διεύθυνση: http://www.imdleio.gr/diaf/2013/kirlian/kirlian_soul.pdf

Κυριακή 28 Οκτωβρίου / 10 Νοεμβρίου 2013

Λεόντιος Μοναχός Διονυσιάτης

ΑΓΙΟΝ ΟΡΟΣ

www.imdleio.gr

Υποσημειώσεις:

1. Από το βιβλίο του καθηγητού κ. Χολέβα «Ο Αριστοτέλης θεμελιωτής 45 επιστημών», έκδοση "Σμπίλιας- Σύγγραμμα", 2006 (σ. 318-319). Κάθε αναφορά στον Αριστοτέλη θα είναι από το βιβλίο αυτό.
2. Τα λόγια του αγίου Κοσμά επιβεβαιώνουν οι κοντά στον θάνατο μαρτυρίες, και μια τέτοια μπορείτε να δείτε εδώ.
3. PG 44, 280-281.
4. «Έκδοσις ακριβής της Ορθοδόξου Πίστεως», Γ', (16), 60, (ΕΠΕ 1, 376-380).
5. «Κεφάλαια ρν', Φυσικά καὶ Θεολογικά», 30-32, (Συγγρ., τόμ. Ε', σελ. 51-52).
6. Η εξίσωση του Albert Einstein αναφέρεται εδώ σαν παράδειγμα γιατί συγχρόνως αποκρούεται η άποψη των υποστηρικτών της "ψυχο-φωτογραφίας" τύπου Κίρλιαν ή Κορότκοφ, που επίσης την αναφέρουν, με το σκεπτικό ότι επειδή υπάρχει αντιστοιχία ύλης - ενέργειας άρα από την κάμερα καταγράφεται και... η ενέργεια της ψυχής, νομίζοντας ότι η ψυχή ανήκει και αυτή στο υλικό πεδίο. Όπως λέει χαρακτηριστικά ένα site: *«Για να καταλάβετε τι είναι η φωτογραφική μηχανή GDV, είναι σημαντικό να κατανοήσουμε ότι η ύλη και η ενέργεια είναι ανταλλάξιμες και ότι το φυσικό σώμα είναι ενέργεια που δονείται σε μια συγκεκριμένη συχνότητα. Οι έννοιες αυτές έχουν ελεγχθεί από τη φυσική. Ο Άλμπερτ Αϊνστάιν (Albert Einstein) έδειξε ότι η ενέργεια και η ύλη ήταν διαφορετικές όψεις του ίδιου πράγματος. Η σχέση τους περιγράφεται από μια από τις πιο διάσημες εξισώσεις στη φυσική: Η ενέργεια ισούται με μάζα επί την ταχύτητα του φωτός στο τετράγωνο, $E = mc^2$ »...*
7. Του αγίου Γρηγορίου Νύσσης, «Περί κατασκευής του ανθρώπου», κθ', (PG 44, 233).
8. Του αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού, «Έκδοσις ακριβής της Ορθοδόξου Πίστεως», Β' (12), 26, (ΕΠΕ 1, 210).
9. Από το ως άνω έργο του αγίου Ιωάννου του Δαμασκηνού, «Έκδοσις ακριβής της Ορθοδόξου Πίστεως», Α' (13), «Περί τόπου Θεού και ότι μόνον το θείον απερίγραπτον».
10. Αποτελεί συνέχεια στο «Περί τόπου Θεού και ότι μόνον το θείον απερίγραπτον».
11. Επίσης είναι συνέχεια στο «Περί τόπου Θεού και ότι μόνον το θείον απερίγραπτον» του ιερού Δαμασκηνού.